కృష్ణ యజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహితా

॥అథ ద్వితీయ కాణ్డే తృతీయః ప్రశ్నః॥

హరిః ఓమ్॥ ఆదిత్యేభ్యో భువద్వద్భ్యశ్చరుం నిర్వపేద్భూతికామ ఆదిత్యా వా ఏతం భూత్యై ప్రతి నుదన్తే యోఽలం భూత్యై సన్భూతిం న ప్రాప్నోత్యాదిత్యానేవ భువద్వతః స్వేన భాగధేయేనోప ధావతి త ఏవైనం భూతిం గమయన్తి భవత్యేవాఽఽదిత్యేభ్యో ధారయద్వద్భ్యశ్చరుం నిర్వపేదపరుద్ధో వాఽపరుధ్యమానో వాఽఽదిత్యా వా అపరోద్ధార ఆదిత్యా అవగమయితార ఆదిత్యానేవ ధారయద్వత- [1] స్వేన భాగధేయేనోప ధావతి త ఏవైనం విశి దాధృత్యనపరుధ్యో భవత్యదితేఽను మన్యస్వేత్యపరుధ్యమానోఽస్య పదమా దదీతేయం వా అదితిరియమేవాఽస్మై రాజ్యమను మన్యతే సత్యాఽఽశీరిత్యాహ సత్యాఽఽమేవాశిషం కురుత ఇహ మన ఇత్యాహ ప్రజా ఏవాఽస్మై సమనసః కరోత్యుప ప్రేత మరుతః [2] సుదానవ ఏనా విశ్పతినాఽభ్యముగ్ం రాజానమిత్యాహ మారుతీ వై విడ్జ్యేష్ఠో విశ్పతిర్విశైవైనగ్ం రాష్ట్రేణ సమర్ధయతి యః పరస్తాద్గ్రామ్యవాదీ స్యాత్తస్య గృహాద్వ్రీహీనా హరేచ్ఛుక్లాగ్ శ్చ కృష్ణాగ్ శ్చ వి చినుయాద్యే శుక్లాః స్యుస్తమాదిత్యం చరుం నిర్వపేదాదిత్యా వై దేవతయా విడ్విశమేవావ గచ్ఛ- [3] త్యవగతాఽస్య విడనవగతగ్ం రాష్ట్రమిత్యాహుర్యే కృష్ణాః స్యుస్తం వారుణం చరుం నిర్వపేద్వారుణం వై రాష్ట్రముభే ఏవ విశం చ రాష్ట్రం చాఽవ గచ్ఛతి యది నాఽవగచ్ఛేదిమమహమాదిత్యేభ్యో భాగం నిర్వపామ్యాఽముష్మాదముష్యై విశోఽవగన్తోరితి నిర్వపేదాదిత్యా ఏవైనం భాగధేయం ప్రేప్సన్తో విశమవ [4] గమయన్తి యది నాఽవగచ్ఛేదాశ్వత్థాన్మయూఖాన్థ్సప్త మధ్యమేషాయాముప హన్యాదిదమహమాదిత్యాన్బధ్నామ్యాఽముష్మాదముష్యై విశోఽవగన్తోరిత్యాదిత్యా ఏవైనం బద్ధవీరా విశమవ గమయన్తి యది నాఽవగచ్ఛేదేతమేవాఽఽదిత్యం చరుం నిర్వపేదిధ్మేఽపి మయూఖాన్థ్సం నహ్యేదనపరుధ్యమేవాఽవ గచ్ఛత్యాశ్వత్థా భవన్తి

మరుతాం వా ఏతదోజో యదశ్వత్థ ఓజసైవ విశమవ గచ్ఛతి సప్త భవన్తి సప్తగణా వై మరుతో గణశ ఏవ విశమవ గచ్ఛతి||[5]

ధారయద్వ్రతో మరుతో గచ్ఛతి విశమవైతదష్టాదశ చ||**2.3.1**||

దేవా వై మృత్యోరబిభయుస్తే ప్రజాపతిముపాऽధావన్తేభ్య ఏతాం ప్రాజాపత్యాగ్ం శతకృష్ణలాం నిరవపత్తయైవైష్వమృతమదధాద్యో మృత్యోర్బిభీయాత్తస్మా ఏతాం ప్రాజాపత్యాగ్ం శతకృష్ణలాం నిర్వపేత్ప్రజాపతిమేవ స్వేన భాగధేయేనోప ధావతి స ఏవాऽస్మిన్నాయుర్దధాతి సర్వమాయురేతి శతకృష్ణలా భవతి శతాయుః పురుషః శతేన్ద్రియ ఆయుష్యేవేన్ద్రియే [6] ప్రతి తిష్ఠతి ఘృతే భవత్యాయుర్వై ఘృతమమృతగ్ం హిరణ్యమాయుశ్చైవాऽస్మా అమృతం చ సమీచీ దధాతి చత్వారిచత్వారి కృష్ణలాన్యవ ద్యతి చతురవత్తస్యాऽऽప్త్యై ఏకధా బ్రహ్మణ ఉప హరత్యేకధైవ యజమాన ఆయుర్దధాత్యసావాదిత్యో న వ్యరోచత తస్మై దేవాః ప్రాయశ్చిత్తిమైచ్ఛన్తస్మా ఏతగ్ం సౌర్యం చరుం నిరవపన్తేనైవాऽస్మి- [7] న్రుచమదధుర్యో బ్రహ్మవర్చసకామః స్యాత్తస్మా ఏతగ్ం సౌర్యం చరుం నిర్వపేదముమేవాऽऽదిత్యగ్గ్ స్వేన భాగధేయేనోప ధావతి స ఏవాऽస్మిన్బ్రహ్మవర్చసం దధాతి బ్రహ్మవర్చస్యేవ భవత్యుభయతో రుక్మౌ భవత ఉభయత ఏవాऽస్మిన్రుచం దధాతి ప్రయాజేప్రయాజే కృష్ణలం జుహోతి దిగ్భ్య ఏవాऽస్మై బ్రహ్మవర్చసమవ రున్ధ ఆగ్నేయమష్టాకపాలం నిర్వపేత్సావిత్రం ద్వాదశకపాలం భూమ్యై [8] చరుం యః కామయేత హిరణ్యం విన్దేయ హిరణ్యం మోప నమేదితి యదాగ్నేయో భవత్యాగ్నేయం వై హిరణ్యం యస్యైవ హిరణ్యం తేనైవైనద్విన్దతే సావిత్రో భవతి సవితృప్రసూత ఏవైనద్విన్దతే భూమ్యై చరుర్భవత్యస్యామేవైనద్విన్దత ఉపైనగ్ం హిరణ్యం నమతి వి వా ఏష ఇన్ద్రియేణ వీర్యేణర్ధ్యతే యో హిరణ్యం విన్దత ఏతా [9] మేవ నిర్వపేద్ధిరణ్యం విత్త్వా సేన్ద్రియేణ వీర్యేణ వ్యృధ్యత ఏతామేవ నిర్వపేద్యస్య హిరణ్యం నశ్యేద్యదాగ్నేయో భవత్యాగ్నేయం

వై హిరణ్యం యస్యైవ హిరణ్యం తేనైవైనద్విన్దతి సావిత్రో భవతి సవితృప్రసూత ఏవైనద్విన్దతి భూమ్యై చరుర్భవత్యస్యాం వా ఏతన్నశ్యతి యన్నశ్యత్యస్యామేవైనద్విన్దతీన్ద్ర- [10] స్త్వష్టుః సోమమభీషహాఽపిబథ్స విష్వఙ్వ్యార్ఛథ్స ఇన్ద్రియేణ సోమపీథేన వ్యార్ధ్యత స యదూర్ధ్వముదవమీత్తే శ్యామాకా అభవన్థ్స ప్రజాపతిముపాఽధావత్తస్మా ఏతగ్ం సోమేన్ద్రగ్గ్ శ్యామాకం చరుమ్నిరవపత్తేనైవాఽస్మిన్నిన్ద్రియగ్ం సోమపీథమదధాద్వి వా ఏష ఇన్ద్రియేణ సోమపీథేనర్ధ్యతే యః సోమం వమితి యః సోమవామీ స్యాత్తస్మా [11] ఏతగ్ం సోమేన్ద్రగ్గ్ శ్యామాకం చరుం నిర్వపేథ్సోమం చైవేన్ద్రం చ స్వేన భాగధేయేనోప ధావతి తావేవాఽస్మిన్నిన్ద్రియగ్ం సోమపీథం ధత్తో నేన్ద్రియేణ సోమపీథేన వ్యృధ్యతే యథ్సౌమ్యో భవతి సోమపీథమేవావ రున్ధే యదైన్ద్రో భవతీన్ద్రియం వై సోమపీథ ఇన్ద్రియమేవ సోమపీథమవ రున్ధే శ్యామాకో భవత్యేష వావ స సోమః [12] సాక్షాదేవ సోమపీథమవ రున్ధేఽగ్నయే దాత్రే పురోడాశమష్టాకపాలం నిర్వపేదిన్ద్రాయ ప్రదాత్రే పురోడాశమేకాదశకపాలం పశుకామోఽగ్నిరేవాఽస్మై పశూన్ ప్ర జనయతి వృద్ధానిన్ద్రః ప్ర యచ్ఛతి దధి మధు ఘృతమాపో ధానా భవన్త్యేతద్వై పశూనాగ్ం రూపగ్ం రూపేణైవ పశూనవ రున్ధే పఞ్చగృహీతం భవతి పాఙ్క్తా హి పశవో బహురూపం భవతి బహురూపా హి పశవః [13] సమృద్ధ్యై ప్రాజాపత్యం భవతి ప్రాజాపత్యా వై పశవః ప్రజాపతిరేవాఽస్మై పశూన్ప్ర జనయత్యాత్మా వై పురుషస్య మధు యన్మధ్వగ్నౌ జుహోత్యాత్మానమేవ తద్యజమానోఽగ్నౌ ప్ర దధాతి పఙ్క్త్యౌ యాజ్యానువాక్యే భవతః పాఙ్క్తః పురుషః పాఙ్క్తాః పశవ ఆత్మానమేవ మృత్యోర్నిష్క్రీయ పశూనవ రున్ధే॥[14]

ఇన్ద్రియేఽస్మిన్ భూమ్యా ఏతామిన్ద్రః స్యాత్తస్మై సోమో బహురూపా హి పశవ ఏకచత్వారిగ్ంశచ్చ **॥2.3.2॥**

దేవా వై సత్త్రమాసతర్ద్ధిపరిమితం యశస్కామాస్తేషాగ్ం సోమగ్ం రాజానం యశ ఆర్ఛథ్స గిరిముదైత్తమగ్నిరనూదైత్తావగ్నీషోమౌ సమభవతాం తావిన్ద్రో

యజ్ఞవిభ్రష్టోఽను పరైత్తావబ్రవీద్యాజయతం మేతి తస్మా ఏతామిష్టిం నిరవపతామాగ్నేయమష్టాకపాలమైన్ద్రమేకాదశకపాలగ్ం సౌమ్యం చరుం తయైవాఽస్మిన్తేజ [15] ఇన్ద్రియం బ్రహ్మవర్చసమధత్తాం యో యజ్ఞవిభ్రష్టః స్యాత్తస్మా ఏతా మిష్టిం నిర్వపేదాగ్నేయమష్టాకపాలమైన్ద్రమేకాదశకపాలగ్ం సౌమ్యం చరుం యదాగ్నేయో భవతి తేజ ఏవాఽస్మిన్తేన దధాతి యదైన్ద్రో భవతీన్ద్రియమేవాఽస్మిన్తేన దధాతి యథ్సౌమ్యో బ్రహ్మవర్చసం తేనాఽఽగ్నేయస్య చ సౌమ్యస్య చైన్ద్రే సమాశ్లేషయేత్తేజశ్చైవాఽస్మిన్బ్రహ్మవర్చసం చ సమీచీ [16] దధాత్యగ్నీషోమీయమేకాదశకపాలం నిర్వపేద్యం కామో నోపనమేదాగ్నేయో వై బ్రాహ్మణః స సోమం పిబతి స్వామేవ దేవతాగ్ స్వేన భాగధేయేనోప ధావతి సైవైనం కామేన సమర్ధయత్యుపైనం కామో నమత్యగ్నీషోమీయమష్టాకపాలం నిర్వపేద్బ్రహ్మవర్చసకామోఽగ్నీషోమావేవ స్వేన భాగధేయేనోప ధావతి తావేవాఽస్మిన్బ్రహ్మవర్చసం ధత్తో బ్రహ్మవర్చస్యేవ [17] భవతి యదష్టాకపాలస్తేనాఽఽగ్నేయో యచ్ఛ్యామాకస్తేన సౌమ్యః సమృద్ధ్యై సోమాయ వాజినే శ్యామాకం చరుం నిర్వపేద్యః క్లైబ్యాద్బిభీయాద్రేతో హి వా ఏతస్మాద్వాజినమపక్రామత్యథైష క్లైబ్యాద్బిభాయ సోమమేవ వాజినగ్గ్ స్వేన భాగధేయేనోప ధావతి స ఏవాఽస్మిన్రేతో వాజినం దధాతి న క్లీబో భవతి బ్రాహ్మణస్పత్యమేకాదశకపాలం నిర్వపేద్గ్రామకామో [18] బ్రహ్మణస్పతిమేవ స్వేన భాగధేయేనోప ధావతి స ఏవాఽస్మై సజాతాన్ప్ర యచ్ఛతి గ్రామ్యేవ భవతి గణవతీ యాజ్యానువాక్యే భవతః సజాతైరేవైనం గణవన్తం కరోత్యేతామేవనిర్వపేద్యః కామయేత బ్రహ్మన్విశం వి నాశయేయమితి మారుతీ యాజ్యానువాక్యే కుర్యాద్బ్రహ్మన్నేవ విశం వి నాశయతి||[19]

తేజః సమీచీ బ్రహ్మవర్చస్యేవ గ్రామకామస్త్రిచత్వారిగ్ంశచ్చ||**2.3.3**||

అర్యమ్ణే చరుం నిర్వపేథ్సువర్గకామోఽసౌ వా ఆదిత్యోఽర్యమాఽర్యమణమేవ స్వేన భాగధేయేనోప ధావతి స ఏవైనగ్ం సువర్గం లోకం గమయత్యర్యమ్ణే చరుం నిర్వపేద్యః కామయేత దానకామా మే ప్రజాః స్యురిత్యసౌ వా ఆదిత్యోఽర్యమా యః ఖలు వై దదాతి సోఽర్యమాఽర్యమణమేవ స్వేన భాగధేయేనోప ధావతి స ఏవా [20] ఽస్మై దానకామాః ప్రజాః కరోతి దానకామా అస్మై ప్రజా భవన్త్యర్యమ్ణే చరుం నిర్వపేద్యః కామయేత స్వస్తి జనతామియామిత్యసౌ వా ఆదిత్యోఽర్యమాఽర్యమణమేవ స్వేన భాగధేయేనోప ధావతి స ఏవైనం తద్గమయతి యత్ర జిగమిషతీన్ద్రో వై దేవానామానుజావర ఆసీథ్స ప్రజాపతిముపాఽధావత్తస్మా ఏతమైన్ద్రమానుషూకమేకాదశకపాలం న్ని- [21]
రవపత్తేనైవైనమగ్రం దేవతానాం పర్యణయద్బుధ్నవతీ అగ్రవతీ యాజ్యానువాక్యే అకరోద్బుధ్నాదేవైనమగ్రం పర్యణయద్యో రాజన్య ఆనుజావరః స్యాత్తస్మా ఏతమైన్ద్రమానుషూకమేకాదశకపాలం నిర్వపేదిన్ద్రమేవ స్వేన భాగధేయేనోప ధావతి స ఏవైనమగ్రగ్ం సమానానాం పరి ణయతి బుధ్నవతీ అగ్రవతీ యాజ్యానువాక్యే భవతో బుధ్నాదేవైనమగ్రం [22] పరి ణయత్యానుషూకో భవత్యేషా హ్యేతస్య దేవతా య ఆనుజావరః సమృద్ధ్యై యో బ్రాహ్మణ ఆనుజావరః స్యాత్తస్మా ఏతం బార్హస్పత్యమానుషూకం చరుం నిర్వపేద్బృహస్పతిమేవ స్వేన భాగధేయేనోప ధావతి స ఏవైనమగ్రగ్ం సమానానాం పరి ణయతి బుధ్నవతీ అగ్రవతీ యాజ్యానువాక్యే భవతో బుధ్నాదేవైనమగ్రం పరి ణయత్యానుషూకో భవత్యేషా హ్యేతస్య దేవతా య ఆనుజావరః సమృద్ధ్యై ||[23]

ఏవ నిరగ్రమేతస్య చత్వారి చ ||**2.3.4**||

ప్రజాపతేస్త్రయస్త్రిగ్ంశద్దుహితర ఆసన్తాః సోమాయ రాజ్ఞేఽదదాత్తాసాగ్ం రోహిణీముపైత్తా ఈర్ష్యన్తీః పునరగచ్ఛన్తా అన్వైత్తాః పునరయాచత తా అస్మై న పునరదదాథ్సోఽబ్రవీదృతమమీష్వ యథా సమావచ్ఛ ఉపైష్యామ్యథ తే పునర్దాస్యామీతి

స ఋుతమామీత్త్వా అస్మై పునరదదాత్తాసాగ్ం రోహిణీమేవోపై- [24] త్తం యక్ష్మ
ఆర్ఛద్రాజానం యక్ష్మ ఆరదితి తద్రాజయక్ష్మస్య జన్మ
యత్పాపీయానభవత్తత్పాపయక్ష్మస్య యజ్జాయాభ్యోఽవిన్దత్తజ్జాయేన్యస్య య
ఏవమేతేషాం యక్ష్మాణాం జన్మ వేద నైనమేతే యక్ష్మా విన్దన్తి స ఏతా ఏవ
నమస్యన్నుపాధావత్తా అబ్రువన్వరం వృణామహై సమావచ్ఛ ఏవ న ఉపాయ ఇతి
తస్మా ఏత- [25] మాదిత్యం చరుం నిరవపన్తేనైవైనం పాపాథ్స్రామాదముఞ్చన్ యః
పాపయక్ష్మగృహీతః స్యాత్తస్మా ఏతమాదిత్యం చరుం నిర్వపేదాదిత్యానేవ స్వేన
భాగధేయేనోప ధావతి త ఏవైనం పాపాథ్స్రామాన్ముఞ్చన్త్యమావాస్యాయాం
నిర్వపేదముమేవైనమాప్యాయమానమన్వా ప్యాయయతి నవోనవో భవతి జాయమాన
ఇతి పురోఽనువాక్యా భవత్యాయురేవాఽస్మిన్తయా దధాతి యమాదిత్యా
అగ్ంశుమాప్యాయయన్తీతి యాజ్యైవైనమేతయా ఽఽప్యాయయతి॥[26]

*ఏవోపైతమస్మిన్ త్రయోదశ॥**2.3.5**॥*

ప్రజాపతిర్దేవేభ్యోఽన్నాద్యం వ్యాదిశథ్సోఽబ్రవీద్యదిమాన్లోకానభ్యతిరిచ్యాతై తన్మమాఽసదితి
తదిమాన్లోకానభ్యత్యరిచ్యతేన్ద్రగ్ం రాజానమిన్ద్రమధిరాజమిన్ద్రగ్గ్ స్వరాజానం తతో వై స
ఇమాన్లోకాగ్ స్త్రేధాఽదుహత్తత్త్రిధాతోస్త్రిధాతుత్వం యం కామయేతాఽన్నాదః స్యాదితి
తస్మా ఏతం త్రిధాతుం నిర్వపేదిన్ద్రాయ రాజ్ఞే పురోడాశ- [27]
మేకాదశకపాలమిన్ద్రాయాఽధిరాజాయేన్ద్రాయ స్వరాజ్ఞేఽయం వా ఇన్ద్రో
రాజాఽయమిన్ద్రోఽధిరాజోఽసావిన్ద్రః స్వరాడిమానేవ లోకాన్థ్స్వేన భాగధేయేనోప ధావతి
త ఏవాఽస్మా అన్నం ప్ర యచ్ఛన్త్యన్నాద ఏవ భవతి యథా వథ్సేన ప్రత్తాం గాం దుహ
ఏవమేవేమాన్లోకాన్ప్రత్తాన్కామమన్నాద్యం దుహ ఉత్తానేషు కపాలేష్వధి
శ్రయత్యయాతయామత్వాయ త్రయః పురోడాశా భవన్తి త్రయ ఇమే లోకా ఏషాం
లోకానామాప్త్యా ఉత్తర ఉత్తరో జ్యాయాన్భవత్యేవమివ హీమే లోకాః సమృద్ధ్యై

సర్వేషామభిగమయన్నవ ద్యత్యఛం బట్కారం వ్యత్యాసమన్వాహానిర్దాహాయ॥[28]

పురోడాశం త్రయష్షడ్విగ్ం శతిశ్చ||**2.3.6**||

దేవాసురాః సంయత్తా ఆసన్తాన్దేవానసురా అజయన్తే దేవాః పరాజిగ్యానా అసురాణాం పైశ్యముపాఽఽయన్తేభ్య ఇన్ద్రియం వీర్యమపాఽక్రామత్తదిన్ద్రోఽచాయత్తదన్వపాఽక్రామత్తదవరుధం నాఽశక్నోత్తదస్మాదభ్యర్ధోఽచరత్స ప్రజాపతిముపాఽధావత్తమేతయా సర్వపృష్ఠయాఽయాజయత్తయైవాఽస్మిన్నిన్ద్రియం వీర్యమదధాద్య ఇన్ద్రియకామో [29] వీర్యకామః స్యాత్తమేతయా సర్వపృష్ఠయా యాజయేదేతా ఏవ దేవతాః స్వేన భాగధేయేనోప ధావతి తా ఏవాఽస్మిన్నిన్ద్రియం వీర్యం దధతి యదిన్ద్రాయ రాథంతరాయ నిర్వపతి యదేవాఽగ్నేస్తేజస్తదేవాఽవ రున్ద్ధే యదిన్ద్రాయ బార్హతాయయ దేవేన్ద్రస్య తేజస్తదేవాఽవ రున్ద్ధే యదిన్ద్రాయ పైరూపాయ యదేవ సవితుస్తేజస్త [30] దేవాఽవ రున్ద్ధే యదిన్ద్రాయ పైరాజాయ యదేవ ధాతుస్తేజస్తదేవాఽవ రున్ద్ధే యదిన్ద్రాయ శాక్వరాయ యదేవ మరుతాం తేజస్తదేవాఽవ రున్ద్ధే యదిన్ద్రాయ రైవతాయ యదేవ బృహస్పతేస్తేజస్తదేవావ రున్ధ ఏతావన్తి పై తేజాగ్ంసి తాన్యేవావ రున్ధ ఉత్తానేషు కపాలేష్వధి శ్రయత్యయాతయామత్వాయ ద్వాదశకపాలః పురోడాశో [31] భవతి పైశ్వదేవత్వాయ సమన్తం పర్యవద్యతి సమన్తమేవేన్ద్రియం వీర్యం యజమానే దధాతి వ్యత్యాసమన్వాహానిర్దాహాయాఽశ్వ ఋషభో వృష్ణిర్బస్తః సా దక్షిణా వృషస్త్వాయైతయైవ యజేతాఽభిశస్యమాన ఏతాశ్చేద్వా అస్య దేవతా అన్నమదన్త్యదన్త్య పేవాఽస్య మనుష్యాః॥[32]

ఇన్ద్రియకామః సవితుస్తేజస్తత్పురోడాశోఽష్టాత్రిగ్ంశచ్చ||**2.3.7**||

రజనో పై కౌణేయః క్రతుజితం జానకిం చక్షుర్వన్యమయాత్తస్మా ఏతామిష్టిం

నిరవపదగ్నయే భ్రాజస్వతే పురోడాశమష్టాకపాలగ్ం సౌర్యం చరుమగ్నయే భ్రాజస్వతే పురోడాశమష్టాకపాలం తయైవాఽస్మిఞ్చక్షురదధాద్యశ్చక్షుష్కామః స్యాత్తస్మా ఏతామిష్టిం నిర్వపేదగ్నయే భ్రాజస్వతే పురోడాశమష్టాకపాలగ్ం సౌర్యం చరుమగ్నయే భ్రాజస్వతే పురోడాశమష్టాకపాలమగ్నేర్వై చక్షుషా మనుష్యా వి [33] పశ్యన్తి సూర్యస్య దేవా అగ్నిం చైవ సూర్యం చ స్వేన భాగధేయేనోప ధావతి తావేవాఽస్మిఞ్చక్షుర్ధత్తశ్చక్షుష్మానేవ భవతి యదాగ్నేయౌ భవతశ్చక్షుషీ ఏవాఽస్మిన్తత్ప్రతి దధాతి యథ్సౌర్యో నాసికాం తేనాఽభితః సౌర్యమాగ్నేయౌ భవతస్తస్మాదభితో నాసికాం చక్షుషీ తస్మాన్నాసికయా చక్షుషీ విధృతే సమానీ యాజ్యానువాక్యే భవతః సమానగ్ం హి చక్షుః సమృద్ధ్యా ఉదు త్యం జాతవేదసగ్ం సప్త త్వా హరితో రథే చిత్రం దేవానాముదగాదనీకమితి పిణ్డాన్ప్ర యచ్ఛతి చక్షురేవాఽస్మై ప్ర యచ్ఛతి యదేవ తస్య తత్॥[34]

వి హ్యాష్టావిగ్ంశతిశ్చ||**2.3.8**||

ధ్రువోఽసి ధ్రువోఽహగ్ం సజాతేషు భూయాసం ధీరశ్చేత్తా వసువిద్ధ్రువోఽసి ధ్రువోఽహగ్ం సజాతేషు భూయాసముగ్రశ్చేత్తా వసువిద్ధ్రువోఽసి ధ్రువోఽహగ్ం సజాతేషు భూయాసమభిభూశ్చేత్తా వసువిదామనమస్యామనస్య దేవా యే సజాతాః కుమారాః సమనసస్తానహం కామయే హృదా తే మాం కామయన్తాగ్ం హృదా తాన్మ ఆమనసః కృధి స్వాహాఽఽమనమ- [35] స్యామనస్య దేవా యాః స్త్రియః సమనసస్తా అహం కామయే హృదా తా మాం కామయన్తాగ్ం హృదా తా మ ఆమనసః కృధి స్వాహా వైశ్వదేవీగ్ం సాం గ్రహణీం నిర్వపేద్గ్రామకామో వైశ్వదేవా వై సజాతా విశ్వానేవ దేవాన్థ్స్వేన భాగధేయేనోప ధావతి త ఏవాఽస్మై సజాతాన్ప్ర యచ్ఛన్తి గ్రామ్యేవ భవతి సాంగ్రహణీ భవతి మనోగ్రహణం వై సంగ్రహణం మన ఏవ సజాతానాం [36] గృహ్ణాతి ధ్రువోఽసి ధ్రువోఽహగ్ం సజాతేషు భూయాసమితి పరిధీన్పరి దధాత్యాశిషమేవైతామా శాస్తేఽథో ఏతదేవ సర్వగ్ం సజాతేష్వధి భవతి యస్యైవం విదుష ఏతే పరిధయః

పరిధీయన్త ఆమనమస్యామనస్య దేవా ఇతి తిస్ర ఆహుతీర్జుహోత్యేతావన్తో వై సజాతా యే మహాన్తో యే క్షుల్లకా యాః స్త్రియః తానేవావ రున్ధే త ఏనమవరుద్ధా ఉప తిష్ఠన్తే॥[37]

స్వాహాఽఽమనమసి సజాతానాగ్ం రున్ధే పఞ్చ చ||**2.3.9**||

యన్నవమైత్తన్నవనీతమభవద్యదసర్పత్తథ్సర్పిరభవద్యదధ్రియత తద్ఘృతమభవదశ్వినోః ప్రాణోఽసి తస్య తే దత్తాం యయోః ప్రాణోఽసి స్వాహేన్ద్రస్య ప్రాణోఽసి తస్య తే దదాతు యస్య ప్రాణోఽసి స్వాహా మిత్రావరుణయోః ప్రాణోఽసి తస్య తే దత్తాం యయోః ప్రాణోఽసి స్వాహా విశ్వేషాం దేవానాం ప్రాణోఽసి [38] తస్య తే దదతు యేషాం ప్రాణోఽసి స్వాహా ఘృతస్య ధారామమృతస్య పన్థామిన్ద్రేణ దత్తాం ప్రయతాం మరుద్భిః। తత్త్వా విష్ణుః పర్యపశ్యత్తత్త్వేడా గవ్యైరయత్॥ పావమానేన త్వా స్తోమేన గాయత్రస్య వర్తన్యోపాగ్ం శోర్వీర్యేణ దేవస్త్వా సవితోథ్సృజతు జీవాతవే జీవనస్యాయై బృహద్రథన్తరయోస్త్వా స్తోమేన త్రిష్టుభో వర్తన్యా శుక్రస్య వీర్యేణ దేవస్త్వా సవితో- [39] థ్సృజతు జీవాతవే జీవనస్యాయా అగ్నేస్త్వా మాత్రయా జగత్యై వర్తన్యాఽఽగ్రయణస్య వీర్యేణ దేవస్త్వా సవితోథ్సృజతు జీవాతవే జీవనస్యాయా ఇమమగ్న ఆయుషే వర్చసే కృధి ప్రియగ్ం రేతో వరుణ సోమ రాజన్। మాతేవాస్మా అదితే శర్మ యచ్ఛ విశ్వే దేవా జరదష్టిర్యథాఽసత్॥ అగ్నిరాయుష్మాన్థ్స వనస్పతిభిరాయుష్మాన్తేన త్వాఽఽయుషాఽఽయుష్మన్తం కరోమి సోమ ఆయుష్మాన్థ్స ఓషధీభిర్యజ్ఞ ఆయుష్మాన్థ్స దక్షిణాభిర్బ్రహ్మాఽఽయుష్మత్తద్బ్రాహ్మణైరాయుష్మద్దేవా ఆయుష్మన్తస్తేఽమృతేన పితర ఆయుష్మన్తస్తే స్వధయాఽఽయుష్మన్తస్తేన త్వాఽఽయుషాఽఽయుష్మన్తం కరోమి॥[40]

విశ్వేషాం దేవానాం ప్రాణోఽసి త్రిష్టుభో వర్తన్యా శుక్రస్య వీర్యేణ దేవస్త్వా సవితోథ్సోమ ఆయుష్మాన్థ్షడ్విగ్ంశతిశ్చ ||**2.3.10**||

అగ్నిం వా ఏతస్య శరీరం గచ్ఛతి సోమగ్ం రసో వరుణ ఏనం వరుణపాశేన గృహ్ణాతి సరస్వతీం వాగగ్నావిష్ణూ ఆత్మా యస్య జ్యోగామయతి యో జ్యోగామయావీ స్యాద్యో వా కామయేత సర్వమాయురియామితి తస్మా ఏతామిష్టిం నిర్వపేదాగ్నేయమష్టాకపాలగ్ం సౌమ్యం చరుం వారుణం దశకపాలగ్ం సారస్వతం చరుమాగ్నావైష్ణవమేకాదశకపాలమగ్నేరేవాస్య శరీరం నిష్క్రీణాతి సోమాద్రసం [41]

వారుణేనైవైనం వరుణపాశాన్ముఞ్చతి సారస్వతేన వాచం దధాత్యగ్నిః సర్వా దేవతా విష్ణుర్యజ్ఞో దేవతాభిశ్చైవైనం యజ్ఞేన చ భిషజ్యత్యుత యదీతాసుర్భవతి జీవత్యేవ యన్నవమైత్తన్నవనీతమభవదిత్యాజ్యమవేక్షతే రూపమేవాఽస్యైతన్మహిమానం వ్యాచష్టేఽశ్వినోః ప్రాణోఽసీత్యాహాఽశ్వినౌ వై దేవానాం [42]

భిషజౌ తాభ్యామేవాఽస్మై భేషజం కరోతీన్ద్రస్య ప్రాణోఽసీత్యాహేన్ద్రియమేవాఽస్మిన్నేతేన దధాతి మిత్రావరుణయోః ప్రాణోఽసీత్యాహ ప్రాణాపానావేవాఽస్మిన్నేతేన దధాతి విశ్వేషాం దేవానాం ప్రాణోఽసీత్యాహ వీర్యమేవాఽస్మిన్నేతేన దధాతి ఘృతస్య ధారామమృతస్య పన్థామిత్యాహ యథాయజురేవైతత్పావమానేన త్వా స్తోమేనేత్యా- [43]

హ ప్రాణమేవాఽస్మిన్నేతేన దధాతి బృహద్రథన్తరయోస్త్వా స్తోమేనేత్యాహౌజ ఏవాఽస్మిన్నేతేన దధాత్యగ్నేస్త్వా మాత్రయేత్యాహాఽఽత్మానమేవాఽస్మిన్నేతేన దధాత్యృత్విజః పర్యాహుర్యావన్త ఏవర్త్విజస్త ఏనం భిషజ్యన్తి బ్రహ్మణో హస్తమన్వారభ్య పర్యాహురేకధైవ యజమాన ఆయుర్దధతి యదేవ తస్య తద్ధిరణ్యా [44]

ద్ఘృతం నిష్పిబత్యాయుర్వై ఘృతమమృతగ్ం హిరణ్యమమృతాదేవాఽఽయుర్నిష్పిబతి శతమానం భవతి శతాయుః పురుషః శతేన్ద్రియ ఆయుష్యేవేన్ద్రియే ప్రతి తిష్ఠత్యథో ఖలు యావతీః సమా ఏష్యన్మన్యేత తావన్మానగ్గ్ స్యాత్సమృద్ధ్యా ఇమమగ్న ఆయుషే వర్చసే కృధీత్యాహాఽఽయురేవాఽస్మిన్వర్చో దధాతి విశ్వే దేవా జరదష్టిర్యథాఽసదిత్యాహ జరదష్టిమేవైనం కరోత్యగ్నిరాయుష్మానితి హస్తం గృహ్ణాత్యేతే వై దేవా ఆయుష్మన్తస్త ఏవాఽస్మిన్నాయుర్దధతి సర్వమాయురేతి॥[45]

రసం దేవానాగ్ స్తోమేనేతి హిరణ్యాదసదితి ద్వావిగ్ంశతిశ్చ||**2.3.11**||

ప్రజాపతిర్వరుణాయాఽశ్వమనయథ్స స్వాం దేవతామార్చ్ఛథ్స పర్యదీర్యత స ఏతం వారుణం చతుష్కపాలమపశ్యత్తం నిరవపత్తతో వై స వరుణపాశాదముచ్యత వరుణో వా ఏతం గృహ్ణాతి యోఽశ్వం ప్రతిగృహ్ణాతి యావతోఽశ్వాన్ ప్రతిగృహ్ణీయాత్తావతో వారుణాఞ్చతుష్కపాలాన్నిర్వపేద్వరుణమేవ స్వేన భాగధేయేనోప ధావతి స ఏవైనం వరుణపాశాన్ముఞ్చతి [46] చతుష్కపాలా భవన్తి చతుష్పాద్ధ్యశ్వః సమృద్ధ్యై ఏకమతిరిక్తం నిర్వపేద్యమేవ ప్రతిగ్రాహీ భవతి యం వా నాఽధ్యేతి తస్మాదేవ వరుణపాశాన్ముచ్యతే యద్యపరం ప్రతిగ్రాహీ స్యాథ్సౌర్యమేకకపాలమను నిర్వపేదముమేవాఽఽదిత్యముచ్చారం కురుతేఽపోఽవభృథమవైత్యప్సు వై వరుణః సాక్షాదేవ వరుణమవ యజతేఽపోనప్త్రీయం చరుం పునరేత్య నిర్వపేదప్సుయోనిర్వా అశ్వః స్వామేవైనం యోనిం గమయతి స ఏనగ్ం శాన్త ఉప తిష్ఠతే॥[47]

*ముఞ్చతి చరుగ్ం సప్తదశ చ॥***2.3.12**॥

యా వామిన్ద్రావరుణా యతవ్యా తనూస్తయేమమగ్ంహసో ముఞ్చతం యా వామిన్ద్రావరుణా సహస్యా రక్షస్యా తేజస్యా తనూస్తయేమమగ్ంహసో ముఞ్చతం యో వామిన్ద్రావరుణావగ్నౌ స్రామస్తం వామేతేనావ యజే యో వామిన్ద్రావరుణా ద్విపాథ్సు పశుషు చతుష్పాథ్సు గోష్ఠే గృహేష్వప్స్వోషధీషు వనస్పతిషు స్రామస్తం వామేతేనాఽవ యజ ఇన్ద్రో వా ఏతస్యే- [48] న్ద్రియేణాఽప క్రామతి వరుణ ఏనం వరుణపాశేన గృహ్ణాతి యః పాప్మనా గృహీతో భవతి యః పాప్మనా గృహీతః స్యాత్తస్మా ఏతామైన్ద్రావరుణీం పయస్యాం నిర్వపేదిన్ద్ర ఏవాఽస్మిన్నిన్ద్రియం దధాతి వరుణ ఏనం వరుణపాశాన్ముఞ్చతి పయస్యా భవతి పయో హి వా ఏతస్మాదపక్రామత్యథైష పాప్మనా గృహీతో యత్పయస్యా భవతి పయ ఏవాఽస్మిన్తయా దధాతి పయస్యాయాం [49] పురోడాశమవ దధాత్యాత్మన్వన్తమేవైనం కరోత్యథో ఆయతనవన్తమేవ చతుర్ధా వ్యూహతి దిక్ష్వేవ ప్రతి

తిష్ఠతి పునః సమూహతి దిగ్భ్య ఏవాఽస్మై భేషజం కరోతి సమూహ్యేవ ద్యతి
యథాఽఽవిద్ధం నిష్కృన్తతి తాదృగేవ తద్యో వామిన్ద్రావరుణావగ్నౌ స్రామస్తం
వామేతేనాఽవ యజ ఇత్యాహ దురిష్ట్యా ఏవైనం పాతి యో వామిన్ద్రావరుణా ద్విపాథ్సు
పశుషు స్రామస్తం వామేతేనాఽవ యజ ఇత్యాహైతావతీర్వా ఆప ఓషధయో
వనస్పతయః ప్రజాః పశవ ఉపజీవనీయాస్తా ఏవాఽస్మై వరుణపాశాన్ముఞ్చతి||[50]

*ఏతస్య పయస్యాయాం పాతి షడ్విగ్ంశతిశ్చ||**2.3.13**||*

స ప్రత్నవన్ని కావ్యేన్ద్రం వో విశ్వతస్పరీన్ద్రం నరః। త్వం నః సోమ విశ్వతో రక్షా
రాజన్నఘాయతః। న రిష్యేత్త్వావతః సఖా|| యా తే ధామాని దివి యా పృథివ్యాం
యా పర్వతేష్వోషధీష్వప్సు। తేభిర్నో విశ్వైః సుమనా అహేడన్రాజన్త్సోమ ప్రతి హవ్యా
గృభాయ|| అగ్నీషోమా సవేదసా సహూతీ వనతం గిరః। సం దేవత్రా బభూవథుః||
యువ [51] మేతాని దివి రోచనాన్యగ్నిశ్చ సోమ సక్రతూ అధత్తమ్। యువగ్ం సిన్ధూగ్ం
రభిశస్తేరవద్యాదగ్నీషోమావముఞ్చతం గృభీతాన్|| అగ్నీషోమావిమగ్ం సు మే శృణుతం
వృషణా హవమ్। ప్రతి సూక్తాని హర్యతం భవతం దాశుషే మయః|| ఆఽన్యం దివో
మాతరిశ్వా జభారాఽమథ్నాదన్యం పరి శ్యేనో అద్రేః। అగ్నీషోమా బ్రహ్మణా వావృధానోరుం
యజ్ఞాయ చక్రథురు లోకమ్|| అగ్నీషోమా హవిషః ప్రస్థితస్య వీతగ్ం [52] హర్యతం
వృషణా జుషేథామ్। సుశర్మాణా స్వవసా హి భూతమథా ధత్తం యజమానాయ శం
యోః|| ఆ ప్యాయస్వ సం తే|| గణానాం త్వా గణపతిగ్ం హవామహే కవిం
కవీనాముపమశ్రవస్తమమ్। జ్యేష్ఠరాజం బ్రహ్మణాం బ్రహ్మణస్పత ఆ నః శృణ్వన్నూతిభిః
సీద సాదనమ్|| స ఇజ్జనేన స విశా స జన్మనా స పుత్త్రైర్వాజం భరతే ధనా నృభిః।
దేవానాం యః పితరమావివాసతి [53] శ్రద్ధామనా హవిషా బ్రహ్మణస్పతిమ్|| స సుష్టుభా
స ఋక్వతా గణేన వలగ్ం రురోజ ఫలిగగ్ం రవేణ। బృహస్పతిరుస్రియా హవ్యసూదః
కనిక్రదద్వావశతీరుదాజత్|| మరుతో యద్ధ వో దివో యా వః శర్మ|| అర్యమాఽఽ

యాతి వృషభస్తువిష్మాన్దాతా వసూనాం పురుహూతో అర్హన్న్। సహస్రాక్షో గోత్రభిద్వజ్రబాహురస్మాసు దేవో ద్రవిణం దధాతు॥ యే తేఽర్యమన్బహవో దేవయానాః పన్థానో [54] రాజన్దివ ఆచరన్తి। తేభిర్నో దేవ మహి శర్మ యచ్ఛ శం న ఏధి ద్విపదే శం చతుష్పదే॥ బుధ్నాదగ్రమఙ్గిరోభిర్గృణానో వి పర్వతస్య దృగ్ంహితాన్యైరత్। రుజద్రోధాగ్ంసి కృత్రిమాణ్యేషాగ్ం సోమస్య తా మద ఇన్ద్రశ్చకార॥ బుధ్నాదగ్రేణ వి మిమాయ మానైర్వజ్రేణ ఖాన్యతృణన్నదీనామ్। వృథాఽసృజత్పథిభిర్దీర్ఘయాథైః సోమస్య తా మద ఇన్ద్రశ్చకార। [55] ప్ర యో జజ్ఞే విద్వాగ్ం అస్య బన్ధుం విశ్వాని దేవో జనిమా వివక్తి। బ్రహ్మ బ్రహ్మణ ఉజ్జభార మధ్యాన్నీచాదుచ్చా స్వధయాఽభి ప్ర తస్థౌ॥ మహాన్మహీ అస్తభాయద్వి జాతో ద్యాగ్ం సద్మ పార్థివం చ రజః। స బుధ్నాదాష్ట జనుషాఽభ్యగ్రం బృహస్పతిర్దేవతా యస్య సమ్రాట్॥ బుధ్నాద్యో అగ్రమభ్యర్త్యోజసా బృహస్పతిమా వివాసన్తి దేవాః। భినద్వలం వి పురో దర్దరీతి కనిక్రదత్సువరపో జిగాయ॥

[56]

యువం వీతమావివాసతి పన్థానో దీర్ఘయాథైః సోమస్య తా మద ఇన్ద్రశ్చకార దేవా నవ చ||**2.3.14**||

ఆదిత్యేభ్యో దేవా వై మృత్యోర్దేవా వై సత్రమర్యమ్ణే ప్రజాపతేస్త్రయస్త్రిగ్ం శత్ప్రజాపతిర్దేవేభ్యోఽన్నాద్యం దేవాసురాస్తాన్ప్రజనో ధ్రువోఽసి యన్నవమైదగ్నిం వైప్రజాపతిర్వరుణాయ యావామిన్ద్రావరుణా స ప్రత్నవచ్చతుర్దశ||14||

ఆదిత్యేభ్యస్త్వష్టురస్మై దానకామా ఏవాఽవ రున్ధేఽగ్నిం వై స ప్రత్నవత్షట్పఞ్చాశత్||**56**||

ఆదిత్యేభ్యః సువరపో జిగాయ||

॥హరిః ఓమ్॥

॥శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు॥

॥ఇతి ద్వితీయకాణ్డే తృతీయః ప్రశ్నః॥